

2024/1274

2024 5 3

KOMISIJOS SPRENDIMAS (ES) 2024/1274

2024 m. balandžio 29 d.

kuriuo Graikijos Respublikai dėl Kretos salos leidžiama nukrypti nuo tam tikrų Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2019/943 ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2019/944 nuostatų

(pranešta dokumentu Nr. C(2024) 2890)

(Tekstas autentiškas tik graikų kalba)

(Tekstas svarbus EEE)

EUROPOS KOMISIJA,

atsižvelgdama į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo,

atsižvelgdama į 2019 m. birželio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2019/943 dėl elektros energijos vidaus rinkos ⁽¹⁾, ypač į jo 64 straipsnį,

atsižvelgdama į 2019 m. birželio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą (ES) 2019/944 dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2012/27/ES ⁽²⁾, ypač į jos 66 straipsnį,

kadangi:

1. PROCEDŪRA

- (1) 2022 m. vasario 21 d. Komisija priėmė Sprendimą (ES) 2022/258 ⁽³⁾, kuriuo Graikijai dėl Kretos salos leidžiama nukrypti nuo šių Reglamento (ES) 2019/943 ir Direktyvos (ES) 2019/944 nuostatų:
- Reglamento (ES) 2019/943 6 straipsnio, kuriame nustatomos elektros energijos balansavimo rinkoms taikomos taisyklės,
 - Reglamento (ES) 2019/943 7 straipsnio 1 dalies, kurioje nustatoma, kaip perdavimo sistemos operatoriai (PSO) ir paskirtieji elektros energijos rinkos operatoriai (PEERO) organizuoja integruotą kitos paros ir einamosios paros rinkų valdymą pagal Komisijos reglamentą (ES) 2015/1222 ⁽⁴⁾,
 - Reglamento (ES) 2019/943 8 straipsnio 1 dalies, kurioje PEERO įpareigojami leisti rinkos dalyviams prekiauti elektros energija kuo arčiau tikrojo laiko ir bent jau iki tarpzoninės einamosios paros prekybos pabaigos, ir 4 dalies, kurioje visuose planavimo rajonuose nustatomas 15 minučių atsiskaitymo už disbalansą laikotarpis,
 - Reglamento (ES) 2019/943 9 straipsnio, kuriame išdėstomos išankstinių elektros energijos sandorių rinkoms taikomos nuostatos,
 - Reglamento (ES) 2019/943 10 straipsnio, kuriame išdėstomos didmeninėms energijos kainoms taikomos techninių kainos siūlymo ribų nuostatos,
 - Reglamento (ES) 2019/943 11 straipsnio, kuriame išdėstoma, kaip nustatyti prarastos apkrovos vertę, t. y. didžiausios elektros energijos kainos, kurią vartotojai pasirenkę mokėti, kad išvengtų atjungimo, įvertį;
 - Direktyvos (ES) 2019/944 40 straipsnio 4–7 dalių, kuriose nustatomos tam tikros PSO pareigos, be kita ko, pareiga pirkti su dažnio reguliavimu nesusijusias papildomas paslaugas.

⁽¹⁾ OL L 158, 2019 6 14, p. 54, ELI: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2019/943/oj?locale=lt>.

⁽²⁾ OL L 158, 2019 6 14, p. 125, ELI: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/944/oj?locale=lt>.

⁽³⁾ 2022 m. vasario 21 d. Komisijos sprendimas (ES) 2022/258, kuriuo Graikijos Respublikai Kretos atžvilgiu leidžiama taikyti nuo tam tikrų Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2019/943 ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2019/944 nuostatų nukrypti leidžiančią nuostatą (OL L 42, 2022 2 23, p. 92, ELI: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/2022/258/oj?locale=lt>).

⁽⁴⁾ 2015 m. liepos 24 d. Komisijos reglamentas (ES) 2015/1222, kuriuo nustatomos pralaidumo paskirstymo ir perkrovos valdymo gairės (OL L 197, 2015 7 25, p. 24, ELI: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2015/1222/oj?locale=lt>).

- (2) Sprendimu (ES) 2022/258 suteiktas leidimas taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą buvo taikomas iki 2023 m. gruodžio 31 d. arba tol, kol Kretos salos ir Graikijos žemyninės dalies sistemos bus visapusiškai sujungtos, priklausomai nuo to, kuri data bus ankstesnė.
- (3) 2023 m. gruodžio 18 d. Graikija Komisijai pateikė naują prašymą dėl Kretos salos leisti nukrypti nuo 1 konstatuojamojoje dalyje nurodytų nuostatų (toliau – prašymas). Naujajame prašyme Graikija paaiškino, kad iki 2023 m. gruodžio mėn. pabaigos Kretos salos ir Graikijos žemyninės dalies sistemos nebus visapusiškai sujungtos, nes nenumatyta vėluojama vykdyti susijusius statybos ir licencijavimo procesus, ir pateikė naują prašymą leisti nukrypti nuo minėtų nuostatų iki 2025 m. gruodžio 31 d. arba tol, kol Kretos salos ir Graikijos žemyninės dalies sistemos bus visapusiškai sujungtos, priklausomai nuo to, kuri data bus ankstesnė.
- (4) 2024 m. vasario 28 d. Komisija šį prašymą paskelbė savo interneto svetainėje ir paragino valstybes nares bei suinteresuotąsias šalis iki 2024 m. kovo 27 d. teikti pastabų. Tik viena šalis pateikė pastabų – jos susijusios su elektros energijos iš tradicinių išteklių gamybos papildomų pajėgumų įrengimu Kretoje ir atlygiu už tokius pajėgumus. Kalbant konkrečiau, šiai šaliai kelia susirūpinimą, kad taikoma atlygio schema gali būti nesuderinama su pajėgumų mechanizmams taikomomis ES taisyklėmis. Siekdama išvengti abejonių Graikija neprašė leisti nukrypti nuo pajėgumų mechanizmams taikomų ES taisyklių, todėl Kretoje tos taisyklės bus toliau taikomos atlygio už gamybos pajėgumus schemoms. Tai reiškia, kad gautos pastabos nepatenka į šio sprendimo taikymo sritį. Be to, šiuo sprendimu nedaromas poveikis ES valstybės pagalbos teisei.

2. KRETOS SALA

Kretos salos elektros energijos sistema ir elektros energijos rinka

- (5) Kretos sala yra Viduržemio jūroje, į pietus nuo Graikijos žemyninės dalies. Iki 2021 m. liepos 3 d. saloje veikė autonominė, su Graikijos žemyninės dalies nacionaline elektros energijos sistema nesujungta elektros energijos sistema.
- (6) Sprendimo (ES) 2022/258 6–9 konstatuojamosiose dalyse paaiškinama, kad Graikija Kretos ir savo žemyninės dalies sistemų visapusiško sujungimo projektą laikė prioritetiniu ir numatė, kad iki 2023 m. pabaigos bus įgyvendinti abu jo etapai:
 - a) pirmasis jungties projekto etapas, t. y. Kretos salos ir Peloponeso pusiasalio sistemų jungtis (toliau – I etapo jungtis); etapo įgyvendinimas baigtas 2021 m. lapkričio 1 d.,
 - b) antrasis jungties projekto etapas, t. y. centrinės Kretos dalies (Herakliono prefektūros) ir Graikijos žemyninės dalies (Atikos regiono) sistemų jungtis (toliau – II etapo jungtis). Numatoma, kad nutiesus II etapo jungtį Kretos salos elektros energijos perdavimo sistema bus visapusiškai sujungta su žemyninės dalies sistema ir kad saloje bus visiškai patenkintas elektros energijos poreikis.
- (7) Kol nebuvo nutiesta I etapo jungtis, Kretos elektros energijos rinkoje veikiantys gamintojai ir tiekėjai neteikė pasiūlymų Graikijos rinkoje, o generavimo vienetai buvo skirstomi pagal jų minimalias kintamąsias išlaidas. Kretoje didmeninė galutinė elektros energijos kaina buvo apskaičiuojama kas mėnesį pagal tradicinių jėgainių, kurių visų savininkė – rinkos senbuvė įmonė „Public Power Cooperation S.A.“ (toliau „PPC S.A.“), kintamąsias ir bendrąsias išlaidas. Įmonė „PPC S.A.“ buvo vienintelė saloje veikianti elektros energijos iš tradicinių išteklių gamintoja. Be to, saloje veikė keli elektros energijos iš atsinaujinančiųjų išteklių gamintojai, taikę fiksuotą tarifą, kuris buvo nustatomas elektros energijos pirkimo sutartimi arba priklausė nuo kiekvienos jėgainės eksploataavimo pradžios. Baigus įgyvendinti pirmąjį jungties projekto etapą (2021 m. lapkričio 1 d.), šis modelis nebetaikomas.

- (8) Kretos elektros energijos rinkoje pereinamuoju laikotarpiu nuo pirmojo etapo įgyvendinimo pabaigos iki antrojo etapo įgyvendinimo pabaigos (toliau – pereinamasis laikotarpis) taikomas mišrus rinkos modelis (toliau – mišrus modelis). Išsami informacija apie mišrus modelio veikimą pateikiama Sprendimo (ES) 2022/258 15–19 konstatuojamosiose dalyse.
- (9) Apibendrinant, kaip veikia šis modelis, pažymėtina, kad dėl Kretos Graikijos elektros energijos birža „HEEX“ visos apkrovos ir šiluminės elektros energijos gamybos užsakymus pateikia ir kitos paros, ir einamosios paros rinkose. Ji šiuos užsakymus pateikia visų Kretos apkrovos atstovų ir šiluminės elektros energijos gamintojų vardu. Ministro sprendimu kiekviena elektros energijos iš atsinaujinančiųjų išteklių gamybos sutartis perleista Atsinaujinančiųjų išteklių energijos šaltinių ir kilmės garantijų operatoriui (toliau – DAPEEP), o skirstymo sistemos operatorius (toliau – „HEDNO S.A.“) operatoriui DAPEEP pateikia visus Kretos atitinkamus esamų ir naujų energijos iš atsinaujinančiųjų išteklių matavimo duomenis. Tuo pat metu DAPEEP pateikia visos elektros energijos iš atsinaujinančiųjų išteklių gamybos Kretoje užsakymus. Remiantis šiais užsakymais, bendras elektros energijos poreikis, kurio prognozę rengia Graikijos perdavimo sistemos operatorius (toliau – „IPTO S.A.“), apkrovos atstovams paskirstomas pagal jų procentinę tiekimo dalį, kurią *ex ante* kas mėnesį apskaičiuoja „HEDNO S.A.“ Užbaigus šį procesą, visi Kretos apkrovos ir gamybos profilio duomenys virtualiai pateikiami Graikijos žemyninės dalies jungtinės sistemos kitos paros ir einamosios paros rinkoms.
- (10) Prašyme nurodyta, kad I etapo jungtis veikia pagal ekonominius signalus, t. y. žemyninės dalies jungtinėje sistemoje besiformuojančios kainos lyginamos su Kretos elektros energijos rinkos kainomis. Kadangi Kretoje šiluminės elektros energijos gamybos išlaidos yra didelės, I etapo jungtimi elektros energija daugiausia importuojama į salą. Tačiau taip yra ne visada. Tuo metu, kai Kretoje apkrova maža, o elektros energijos iš atsinaujinančiųjų išteklių gaminama daug, I etapo jungties kabeliais elektra tiekama priešinga kryptimi – iš salos į žemyninę dalį. Graikija paaiškino, kad visa tokiais atvejais tiekama elektros energija yra pagaminta iš atsinaujinančiųjų išteklių, nes laikoma, kad visa Kretos šiluminės elektros energijos gamyba skirta vietos apkrovai patenkinti.
- (11) Graikija nurodė, kad mišrus modelis pradėtas taikyti pagal šias nacionalines priemones: Graikijos įstatymo 4821/2021 105, 107 bei 108 straipsnius ir nacionalinės reguliavimo institucijos (NRI) sprendimus Nr. 755/2021 bei Nr. 807/2021.
- (12) Graikija taip pat nurodė, jog paaiškėjo, kad mišrus modelis, palyginti su abejomis svarstytomis alternatyvomis (t. y. Kretos integravimu į Graikijos elektros energijos didmeninę rinką per vieną arba dvi prekybos zonas), yra pereinamuoju laikotarpiu Kretai tinkamiausia bei Kretoje veiksmingiausiai ir efektyviausiai veikianti rinkos sistema. Graikija pateikė šį teiginį įrodančios informacijos, kad pritaikius mišrų modelį pavyko reikšmingai sumažinti išlaidas, išvengti pernelyg didelių apkrovos persikirstymo išlaidų, sumažinti tiekiamos elektros energijos išlaidas ir veiksmingai naudoti mažiau taršias technologijas.
- (13) Iš Graikijos pateiktos informacijos apie mažmeninę rinką matyti, kad ši rinka yra atvira visiems tiekėjams ir kad Kretos saloje šiuo metu veikia maždaug penkiolika tiekėjų. Kadangi Kretos saloje elektros energijos gamybos išlaidos yra didesnės nei Graikijos jungtinės elektros energijos sistemoje, Graikija nusprendė, kad visoje Kretos teritorijoje tiekėjai kiekvienos kategorijos vartotojams taikytų vieną tarifą. Toks sprendimas priimtas dėl socialinės sanglaudos priežasčių.

3. NUKRYPTI LEIDŽIANTI NUOSTATA, KURIA PRAŠOMA LEISTI TAIKYTI

- (14) Pateiktas prašymas leisti dėl Kretos salos taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą grindžiamas tuo, kad Kretos sistema laikoma maža sujungta sistema, kaip apibrėžta Reglamento (ES) 2019/943 64 straipsnio 1 dalies a punkte. Tai patvirtinama Sprendimo (ES) 2022/258 36–40 konstatuojamosiose dalyse.

3.1. Nukrypti leidžianti nuostata pagal Reglamento (ES) 2019/943 64 straipsnį

- (15) Graikija pateikė naują prašymą leisti dėl Kretos salos nukrypti nuo Reglamento (ES) 2019/943 6 straipsnio, 7 straipsnio 1 dalies, 8 straipsnio 1 bei 4 dalių ir 9–11 straipsnių nuostatų.

3.2. Nukrypti leidžianti nuostata pagal Direktyvos (ES) 2019/944 66 straipsnį

- (16) Graikija pateikė naują prašymą leisti dėl Kretos salos nukrypti nuo Direktyvos (ES) 2019/944 40 straipsnio 4–7 dalių nuostatų.

3.3. Nukrypti leidžiančios nuostatos, kurią prašoma leisti taikyti, taikymo trukmė

- (17) Graikija paprašė, kad nukrypti leidžiančios nuostatos taikymo trukmė būtų lygi pereinamojo laikotarpio trukmei, t. y. nuostata galiotų iki 2025 m. pabaigos, kai Kretos ir Graikijos žemyninės dalies sistemos bus visapusiškai sujungtos. Graikija paaiškino, kad iki 2028 m. pabaigos laipsniškai vyks tam tikri Kretos salos tinklo modernizavimo darbai, bet dėl jų nekils grėsmė, kad nebus baigta tiesti ir pradėta eksploatuoti II etapo jungtis.
- (18) Prašyme Graikija nurodė, jog nors buvo numatyta, kad visapusiška jungtis bus nutiesta iki 2023 m. pabaigos, t. y. iki Sprendimu (ES) 2022/258 suteikto leidimo taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą galiojimo pabaigos, buvo vėluojama užbaigti projektą. Pagal Graikijos pateiktą atnaujintą tvarkaraštį numatoma, kad visapusiška jungtis bus nutiesta iki 2025 m. pabaigos. Graikija paaiškino, kad projekto įgyvendinimas labai vėluoja dėl įvykių, kurių nebuvo galima numatyti prieš statybos darbų pradžią.
- (19) Kalbant konkrečiau, Graikija nurodė, kad kilus COVID-19 pandemijai gerokai užtruko tam tikrų statybinių medžiagų ir paslaugų viešieji pirkimai. Be to, papildomų vėlavimų kilo, nes kasimo darbų metu rasta vertingų antikinių iškasenų ir į vykdomus leidimų išdavimo procesus reikėjo įtraukti kompetentingas archeologijos institucijas. Graikija taip pat pažymėjo, kad statybų vietoje aptikta požeminių karstinių olių, todėl teko sustabdyti darbus tol, kol jos buvo tinkamai ištirtos ir buvo išspręstos su jomis susijusios problemos. Galiausiai papildomų projekto įgyvendinimo vėlavimų sukėlė 2023 m. rugsėjo mėn. vykę potvyniai, nes jie paveikė Kretos keitiklių stotims skirtų plieninių konstrukcijų tiekėjo gamybos procesą.

4. VERTINIMAS

4.1. Mažos sujungtos sistemos, kurių eksploatavimas kelia didelių problemų

- (20) Pagal Reglamento (ES) 2019/943 64 straipsnį nukrypti nuo atitinkamų to reglamento 6 straipsnio, 7 straipsnio 1 dalies, 8 straipsnio 1 bei 4 dalių ir 9–11 straipsnių nuostatų gali būti leidžiama dviem atvejais:
- mažų atskirų sistemų ir mažų sujungtų sistemų atveju, jei valstybė (-ės) narė (-ės) gali įrodyti, kad kyla didelių su tų sistemų eksploatavimu susijusių problemų (tokiais atvejais nukrypti leidžiančios nuostatos taikymas turi priklausyti nuo sąlygų, kuriomis siekiama didesnės konkurencijos ir integracijos į elektros energijos vidaus rinką),
 - atokiausių regionų, kaip apibrėžta Sutarties 349 straipsnyje, atveju, jei jie negali būti prijungti prie Sąjungos energijos rinkos dėl akivaizdžių fizinių priežasčių.
- (21) Pagal Direktyvos (ES) 2019/944 66 straipsnio 1 dalies pirmą pastraipą, mažų atskirų sistemų ir mažų sujungtų sistemų atveju gali būti leidžiama nukrypti nuo atitinkamų tos direktyvos 7 bei 8 straipsnių ir IV, V bei VI skyrių nuostatų, jei valstybė (-ės) narė (-ės) gali įrodyti, kad yra didelių (esminių) su tų sistemų eksploatavimu susijusių problemų.
- (22) Ir Reglamente (ES) 2019/943, ir Direktyvoje (ES) 2019/944 nustatyta, kad mažų sujungtų sistemų atveju valstybės narės turi įrodyti, kad kyla didelių su tų sistemų eksploatavimu susijusių problemų. Be to, nukrypti leidžiančios nuostatos taikymo laikas turėtų būti apribojamas ir jos taikymas turėtų priklausyti nuo sąlygų, kuriomis siekiama didesnės konkurencijos ir integracijos į elektros energijos vidaus rinką.

Maža sujungta sistema

- (23) Vertinimas, kuriuo pagrindžiama, kad Kretos salos sistema yra maža sujungta sistema, pateikiamas Sprendimo (ES) 2022/258 36–40 konstatuojamosiose dalyse. Kadangi to vertinimo išvados tebegalioja, Reglamento (ES) 2019/943 64 straipsnio ir Direktyvos (ES) 2019/944 66 straipsnio tikslais Kretos salos sistema laikoma maža sujungta sistema.

Didelės su sistemos eksploatavimu susijusios problemos

- (24) Reglamento (ES) 2019/943 64 straipsnio 1 dalies a punkte vartojamos sąvokos „didelės problemos“ teisėkūros institucija neapibrėžė, ji neapibrėžta ir Komisijos sprendimuose. Ši formuluoatė yra atviro pobūdžio, todėl Komisija gali atsižvelgti į visas galimas su konkrečia mažų sistemų padėtimi susijusias problemas, jeigu tos problemos yra didelės (nėra nereikšmingos). Tokios problemos gali būti labai įvairios, jų pobūdis priklauso ne tik nuo atitinkamos sistemos geografinių ypatumų, gamybos ir suvartojimo, bet ir nuo pasiektos techninės pažangos, pvz., ar kaupiama elektros energija, ar elektros energijos gamyba yra nedidelio masto. Be to, šios didelės problemos turi būti susijusios su mažų atskirų sistemų ir mažų sujungtų sistemų eksploatavimu.
- (25) Prašyme Graikija paaiškino, kokias problemas patirtų eksploatuodama Kretos elektros energijos sistemą, jei pereinamuoju laikotarpiu visa apimtimi taikytų Reglamentą (ES) 2019/943 ir Direktyvą (ES) 2019/944. Jei tie teisės aktai būtų taikomi visapusiškai, reiktų Kretą integruoti į Graikijos elektros energijos rinkas pagal vienos prekybos zonos arba dviejų prekybos zonų modelius (vienos prekybos zonos arba dviejų prekybos zonų scenarijus). Prašyme nurodyti tokio integravimo sunkumai susiję su tomis pačiomis didelėmis problemomis, kurių vertinimą Komisija atliko Sprendime (ES) 2022/258.
- (26) Apibendrinant, Graikija atkreipė dėmesį į tai, kad kiltų Kretos elektros energijos rinkos eksploatavimo problemų, jei Reglamentas (ES) 2019/943 ir Direktyva (ES) 2019/944 būtų taikomi visa apimtimi.
- (27) Viena vertus, jei Kretos rinkos dalyviai būtų integruojami į Graikijos elektros energijos rinką pagal vienos prekybos zonos scenarijų, būtų patiriamos didelės apkrovų perskirstymo išlaidos, o jas galiausiai turėtų padengti elektros energijos kaitos paros, einamosios paros ir balansavimo rinkose, nes Kretos matavimo infrastruktūra turi trūkumų. Visų pirma nėra ir iki 2024 m. I ketv. nebus įdiegtos būtinos matavimo sistemos.
- (28) Kita vertus, kad būtų sukurta atskira prekybos zona, reiktų papildomai investuoti į infrastruktūrą (bet kuriuo atveju šios investicijos nebūtų baigtos per nukrypti leidžiančios nuostatos, kurią prašoma leisti taikyti, taikymo laikotarpį), be to, sukurti tokią zoną būtų netinkama dėl priežasčių, susijusių su jos rinkos bendru efektyvumu, stabilumu ir patikimumu. Toks sprendimas nebūtų ir proporcingas, nes nukrypti leidžianti nuostata būtų taikoma ribotą laiką.
- (29) Prašyme Graikija taip pat atnaujino tam tikrą informaciją, kurią pateikė prieš priimant Sprendimą (ES) 2022/258. Be kita ko, ji apskaičiavo, kad įgyvendinus hipotetinį vienos prekybos zonos scenarijų bendrosios elektros energijos išlaidos būtų maždaug 190 mln. EUR didesnės, palyginti su faktinėmis išlaidomis, kurios per tą patį laikotarpį būtų patirtos įgyvendinus mišrų modelį, o įgyvendinus dviejų prekybos zonų scenarijų – 217 mln. EUR didesnės.
- (30) Todėl reikia remtis atitinkamu Sprendimo (ES) 2022/258 41–48 konstatuojamosiose dalyse pateikiamu vertinimu ir padaryti išvadą, jog Graikija įrodė, kad kyla didelių problemų, susijusių su Kretos elektros energijos sistemos kaip mažos sujungtos sistemos eksploatavimu, kol salos ir žemyninės dalies tinklai nėra visapusiškai sujungti, t. y. kol nėra užbaigtas antrasis jungties projekto etapas.
- (31) Tas problemas siekiama išspręsti mišriu modeliu – jis šiuo metu laikinai taikomas Kretoje ir dėl 29 konstatuojamojoje dalyje išdėstytų priežasčių jo teikiama nauda yra akivaizdžiai didesnė nei nauda, kuri būtų gaunama Kretos sistemą visapusiškai integravus į Graikijos elektros energijos rinką pereinamuoju laikotarpiu.

4.2. Nukrypti leidžiančios nuostatos, kurią prašoma leisti taikyti, taikymo sritis**4.2.1. Reglamento (ES) 2019/943 6 straipsnis, 7 straipsnio 1 dalis, 8 straipsnio 1 bei 4 dalys ir 9–11 straipsniai**

4.2.1.1. Prašymas

- (32) Kalbant apie Reglamento (ES) 2019/943 6 straipsnį pažymėtina, jog Graikija informavo, kad pagal Kretos saloje šiuo metu laikinai taikomą mišrų modelį nėra numatyta balansavimo rinka. Todėl reikėtų leisti nukrypti nuo to straipsnio, kad mišrus modelis būtų toliau taikomas tol, kol bus nutiesta visapusiška jungtis su Kretos salos sistema.
- (33) Kalbant apie Reglamento (ES) 2019/943 7 straipsnio 1 dalį ir 8 straipsnio 1 bei 4 dalis pažymėtina, jog Graikija nurodė, kad pagal Kretos saloje šiuo metu laikinai taikomą mišrų modelį nėra numatyta kitos paros ir einamosios paros rinkų arba galimybės prekiauti tokiose rinkose. Todėl, Graikijos teigimu, reikėtų leisti nukrypti nuo tų straipsnių, kad mišrus modelis būtų toliau taikomas tol, kol bus nutiesta visapusiška jungtis su Kretos salos sistema.
- (34) Be to, atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta 33 konstatuojamojoje dalyje, Graikija mano, kad Reglamento (ES) 2019/943 9–11 straipsniuose nurodytų išankstinių sandorių rinkų, techninių kainos siūlymo ribų ir prarastos apkrovos vertės integravimo reikalavimas netaikytinas Kretos saloje veikiančiam mišriam modeliui. Todėl, Graikijos teigimu, reikėtų leisti nukrypti nuo tų straipsnių, kad mišrus modelis būtų toliau taikomas tol, kol bus nutiesta visapusiška jungtis su Kretos salos sistema.

4.2.1.2. Vertinimas

- (35) Kalbant apie prašymą leisti nukrypti nuo Reglamento (ES) 2019/943 6 straipsnio, 7 straipsnio 1 dalies, 8 straipsnio 1 bei 4 dalių ir 9–11 straipsnių pažymėtina, kad tų straipsnių nuostatose nurodomi reikalavimai, susiję su išankstinių sandorių, kitos paros, einamosios paros ir balansavimo rinkomis. Remiantis Graikijos pateikta informacija atrodo, kad, atsižvelgiant į Kretos saloje taikomos elektros energijos sistemos ypatumus, Kretos teritorijoje minėtų rinkų neįmanoma veiksmingai įgyvendinti. Todėl leisti nukrypti nuo šių nuostatų yra pagrįsta.

4.2.2. Direktyvos (ES) 2019/944 40 straipsnio 4–7 dalys

4.2.2.1. Prašymas

- (36) Graikija nurodė, kad pagal mišrų modelį nėra numatyta balansavimo rinkos arba rinkos veikimu pagrįsto papildomų paslaugų pirkimo. Kad pereinamuoju laikotarpiu būtų toliau taikomas mišrus modelis, reikėtų leisti nukrypti nuo to straipsnio nuostatų.

4.2.2.2. Vertinimas

- (37) Atsižvelgiant į tai, kad Kretos saloje nėra balansavimo rinkos ir rinkos veikimu pagrįsto su dažnio reguliavimu nesusijusių papildomų paslaugų pirkimo, leisti nukrypti nuo Direktyvos (ES) 2019/944 40 straipsnio 4–7 dalyse nustatytų pareigų yra pagrįsta.

4.3. Netrukdytas pereiti prie atsinaujinančiųjų išteklių energijos, didesnio lankstumo, elektros energijos kaupimo, elektromobilumo ir reguliavimo apkrova

- (38) Pagal Reglamento (ES) 2019/943 64 straipsnio 1 dalies penktą pastraipą ir Direktyvos (ES) 2019/944 66 straipsnio 2 dalį, sprendimu, kuriuo leidžiama taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą, siekiama užtikrinti, kad juo nebūtų trukdoma pereiti prie atsinaujinančiųjų išteklių energijos, didesnio lankstumo, elektros energijos kaupimo, elektromobilumo ir reguliavimo apkrova.
- (39) Kalbant apie perėjimą prie atsinaujinančiųjų išteklių energijos, didesnio lankstumo (įskaitant reguliavimą apkrova) ir elektros energijos kaupimo, reikėtų pažymėti, kad gerai veikiančios išankstinių sandorių, kitos paros, einamosios paros ir balansavimo rinkos, atitinkančios Reglamente (ES) 2019/943 ir Direktyvoje (ES) 2019/944 nustatytus reikalavimus, turėtų teikti būtinus skirstymo ir investavimo signalus, kad būtų kuo labiau padidinta potenciali tų technologijų plėtra. Tikimasi, kad taip bus, kai Kretos salos ir Graikijos žemyninės dalies sistemos bus visapusiškai sujungtos.

- (40) Sprendimo (ES) 2022/258 56 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad, prieš nutiesiant I etapo jungtį, Kretai buvo taikomi techniniai apribojimai – dėl tinklo eksploataavimo saugumo aspektų atsinaujinančiųjų energijos išteklių skverbtis turėjo sudaryti ne daugiau kaip 25 % apkrovos. Baigus įgyvendinti šį etapą, tas atsinaujinantiesiems energijos ištekliams taikomas apribojimas iš dalies išnyko. Kad gamyba iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių nebūtų ribojama, pagal mišrų modelį galima eksportuoti Kretose pagamintą elektros energiją, kai apkrova maža, o energijos iš atsinaujinančiųjų išteklių gaminama daug. Graikija pateikė šį teiginį įrodančius duomenis, kad 2021 m. ir ypač 2022 m. – pirmaisiais pilniais I etapo jungties eksploataavimo metais – energijos iš atsinaujinančiųjų išteklių pagaminta daugiau nei ankstesniais metais.
- (41) Graikija pažymi, kad nukrypti leidžianti nuostata, kurią prašoma leisti taikyti, nesulėtins Kretos saloje jau vykdomos naujų elektros energijos iš atsinaujinančiųjų išteklių pajėgumų plėtros ir pasirengimo juos įrengti. Be to, Graikija nurodė, kad, baigus tiesti visapusišką jungtį, Kretose įrengti elektros energijos iš atsinaujinančiųjų išteklių gamybos pajėgumai sieks bent 2 150 MW ir kad, atsižvelgiant į galimybę įrengti kaupimo įrenginius, jie gali padidėti iki 2 500 MW.
- (42) Kalbant apie didesnę lankstumą, energijos kaupimą ir reguliavimą apkrova pažymėtina, kad galimybė siūlyti lankstumo paslaugas, įskaitant kaupimą, elektros energijos sistemai remti, priklauso nuo kainos signalų kokybės ir to, ar jais galima veiksmingai paskatinti tų paslaugų teikėjus investuoti ar vykdyti skirstymą. Paprastai prekybos zonoje susidariusi struktūrinė perkrova (ji pasireiškė pereinamuoju laikotarpiu nuo pirmojo etapo įgyvendinimo pabaigos iki antrojo etapo įgyvendinimo pabaigos) gali iškreipti investavimo į konkrečios vietos lankstumo paslaugas signalus. Tačiau pagal dviejų – Kretos ir Graikijos žemyninės dalies – prekybos zonų modelį investavimo signalai būtų labai nestabilūs, turint galvoje antrojo etapo įgyvendinimo ir visapusiško Kretos ir žemyninės Graikijos dalies sistemų sujungimo (tai turėtų sumažinti struktūrinę perkrovą) tvarkaraštį. Todėl, turint omenyje, kad nutiesus jungtį su žemynine dalimi bus sudarytos sąlygos teikti rinkos veikimu pagrįstas lankstumo paslaugas, nukrypti leidžianti nuostata, kurios taikymo trukmė trumpa, padėtų Kretos sistemą greitai integruoti į žemyninę sistemą, o tai būtų naudinga reguliavimo apkrova, energijos kaupimo ir kitų lankstumo šaltinių integravimo požiūriu.
- (43) Reglamento (ES) 2019/943 64 straipsnyje nereikalaujama, kad sprendimais, kuriais leidžiama taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą, būtų kuo labiau padidinamas lankstumo ar elektros energijos kaupimo potencialas. Pagal tą straipsnį taikoma nukrypti leidžiančia nuostata siekiama tik užtikrinti, kad ja nebūtų trukdoma tokiam perėjimui. Kitaip tariant, nukrypti leidžiančios nuostatos taikymas neturėtų trukdyti raidai, kuri netaikant nukrypti leidžiančios nuostatos vyktų savaime. Mažai tikėtina, kad netaikant nukrypti leidžiančios nuostatos Kretos salos elektros energijos sistemoje vystytusi gerai veikiančios išankstinių sandorių, kitos paros, einamosios paros ir balansavimo rinkos. Taip yra dėl sunkumų, susijusių su mažų sujungtų elektros energijos sistemų eksploataavimu, labai žemu konkurencijos lygiu gamybos segmente ir jungčių su žemyninės dalies rinka trūkumu. Šiuo atžvilgiu labai svarbu, kad nukrypti leidžianti nuostata būtų taikoma ribotą laiką ir kad rinka galėtų visapusiškai veikti iškart užbaigus antrąjį etapą.
- (44) Atsižvelgiant į trumpą mišraus modelio taikymo trukmę, atrodo, kad jis nedaro pastebimo poveikio tolesnei atsinaujinančiųjų išteklių energetikos, lankstumo, energijos kaupimo, elektromobilumo ir reguliavimo apkrova plėtrai.
- (45) Galiausiai, vadovaudamasi Reglamento (ES) 2019/943 64 straipsnio 1 dalimi, Komisija turi nustatyti, koku mastu pagal nukrypti leidžiančią nuostatą turi būti atsižvelgiama į tinklo kodeksų ir gairių taikymą. Šiuo atveju Kretos saloje yra ir turi būti toliau taikomi tinklo kodeksai ir gairės, išskyrus tas nuostatas, kurių taikymui įtaką darys 32–37 konstatuojamosiose dalyse nurodytos nukrypti leidžiančios nuostatos taikymas.

4.4. Nukrypti leidžiančios nuostatos taikymo laiko apribojimas ir sąlygos, kuriomis siekiama didesnės konkurencijos ir integracijos į elektros energijos vidaus rinką

- (46) Reglamento (ES) 2019/943 64 ir Direktyvos (ES) 2019/944 66 straipsniuose aiškiai nustatyta, kad nukrypti leidžiančios nuostatos taikymo laikas turi būti ribojamas ir jos taikymas turi priklausyti nuo sąlygų, kuriomis siekiama didesnės konkurencijos ir integracijos į elektros energijos vidaus rinką.
- (47) Atsižvelgiant į 19 konstatuojamojoje dalyje pateikiamas Graikijos nurodytas priežastis, naująją nukrypti leidžiančią nuostatą prašoma leisti taikyti tik pereinamuoju laikotarpiu, t. y. ne ilgiau kaip iki 2025 m. gruodžio 31 d.

- (48) Laikomasi nuostatos, kad nuo 2025 m. gruodžio 31 d., kada turėtų būti pradėta eksploatuoti Kretos ir Graikijos žemyninės dalies sistemų jungtis ir tinkama matavimo infrastruktūra, bus sudarytos sąlygos Kretai prisijungti prie Graikijos didmeninių elektros energijos rinkų. Graikija patvirtino, kad jungties projektas bus užbaigtas be papildomų vėlavimų.

4.5. Įsigaliojimo laikas

- (49) Prašymas buvo gautas 2023 m. gruodžio 18 d., bet šio sprendimo nebuvo įmanoma priimti iki 2023 m. gruodžio 31 d., kada nustojo galioti Sprendimu (ES) 2022/258 suteiktas leidimas taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą. Siekiant, kad nuo 2024 m. sausio 1 d. iki šio sprendimo priėmimo dienos būtų išvengta staigių ir nenuspėjamų reguliavimo sistemos pokyčių, galinčių rimtai pakenkti Kretos salos ir, galbūt, Graikijos žemyninės dalies rinkos veikimui, šis sprendimas turėtų būti taikomas nuo kitos dienos po Sprendimu (ES) 2022/258 suteikto leidimo taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą galiojimo pabaigos dienos, t. y. nuo 2024 m. sausio 1 d.

PRIĖMĖ ŠĮ SPRENDIMĄ:

1 straipsnis

Graikijos Respublikai dėl Kretos salos leidžiama nukrypti nuo Reglamento (ES) 2019/943 6 straipsnio, 7 straipsnio 1 dalies, 8 straipsnio 1 bei 4 dalių ir 9–11 straipsnių ir nuo Direktyvos (ES) 2019/944 40 straipsnio 4–7 dalių nuostatų.

2 straipsnis

Pagal 1 straipsnį suteiktas leidimas taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą taikomas 2024 m. sausio 1 d.–2025 m. gruodžio 31 d. arba tol, kol bus užbaigtas antrasis Kretos ir Graikijos žemyninės dalies jungties projekto etapas, priklausomai nuo to, kuri data bus ankstesnė.

3 straipsnis

Graikijos Respublika du kartus – iki 2024 m. gruodžio 31 d. (pirmą kartą) ir iki 2025 m. birželio 30 d. (antrą kartą) – Komisiją informuoja apie pažangą ir likusius planus, susijusius su antrojo Kretos ir Graikijos žemyninės dalies jungties projekto etapo įgyvendinimu ir jungties komercinio eksploatavimo pradžia, ir apie tinkamos matavimo infrastruktūros, reikalingos Kretai dalyvauti Graikijos didmeninėje ir balansavimo rinkoje, diegimą ir eksploatavimą.

4 straipsnis

Šis sprendimas skirtas Graikijos Respublikai.

Priimta Briuselyje 2024 m. balandžio 29 d.

Komisijos vardu

Kadri SIMSON

Komisijos narė